

РОЗДІЛ 10 СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 347.965

ІНДИВІДУАЛЬНА АДВОКАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

INDIVIDUAL ADVISORY ACTIVITY AS AN ORGANIZATIONAL FORM OF ADVISORY ACTIVITY

Джабурія О.О.,
аспірант

Національного університету «Одеська юридична академія»

Стаття присвячена висвітленню проблематики індивідуальної адвокатської діяльності як організаційної форми адвокатської діяльності. Проаналізовано положення щодо адвоката як самозайнятої особи, питання про робоче місце адвоката, аспекти оподаткування індивідуальної адвокатської діяльності тощо. За результатами дослідження надано пропозиції щодо вдосконалення законодавства про адвокатуру.

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, індивідуальна адвокатська діяльність, організаційні форми адвокатської діяльності.

Статья посвящена освещению проблематики индивидуальной адвокатской деятельности как организационной формы адвокатской деятельности. Проанализированы положения об адвокате как самозанятом лице, вопрос рабочего места адвоката, аспекты налогообложения индивидуальной адвокатской деятельности. По результатам исследования внесены предложения по совершенствованию законодательства об адвокатуре.

Ключевые слова: адвокат, адвокатская деятельность, индивидуальная адвокатская деятельность, организационные формы адвокатской деятельности.

The article is devoted to the coverage of the problems of individual advocacy as an organizational form of advocacy. Analyzed the provisions of the lawyer as a self-employed person, the question of the workplace of a lawyer, aspects of the taxation of individual advocacy. According to the results of the study, suggestions were made to improve the legislation on the bar.

Key words: lawyer, advocacy, individual advocacy, organizational forms of advocacy.

Постановка проблеми. Однією з організаційних форм адвокатської діяльності є індивідуальна адвокатська діяльність. Згідно з офіційними даними Єдиного реєстру адвокатів України, зазначена організаційна форма найбільш приваблива для діючих адвокатів, станом на 1 вересня 2018 р. у формі індивідуальної адвокатської діяльності працювали майже 66% адвокатів [1, с. 15]. В адвокатів, які обрали зазначену форму роботи, є низка проблем, які потребують вирішення.

Стан дослідження. Окремі аспекти індивідуальної адвокатської діяльності досліджувалися Н.М. Бакаяною, Т.В. Варфоломеевою, Т.Б. Вільчик, В.Г. Гончаренком, С.О. Іваницьким, А.В. Іванцовою, В.В. Заборовським, Н.О. Обловацькою, А.Б. Романюком, Л.В. Шульгою й іншими, наукові доробки яких є основою вивчення відповідної тематики. Однак комплексного дослідження проблематики індивідуальної адвокатської діяльності здійснено не було.

Метою статті є комплексне дослідження проблем індивідуальної адвокатської діяльності, внесення пропозицій з удосконалення законодавства про адвокатуру та практики його застосування.

Виклад основного матеріалу. Питання індивідуальної адвокатської діяльності як організаційної форми врегульовано ст. 13 Закону України «Про адво-

катуру та адвокатську діяльність», яка є надзвичайно короткою. Відповідно до неї адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, є самозайнятою особою. Адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, може відкривати рахунки в банках, мати печатку, штампи, бланки (зокрема, ордери) із зазначенням свого прізвища, імені та по батькові, номера і дати видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.

Порівняльний аналіз положення ч. 1 ст. 13 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», згідно з якою адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, є *самозайнятою особою*, з положеннями Податкового кодексу України [2] показує, що зазначена норма за своїм формальним змістом досить близька до норми податкового права. Саме виходячи з податкового аспекту вона здебільшого тлумачиться в науці [3, с. 329]. Якщо врахувати, що й саме поняття адвокатської діяльності як *незалежної професійної діяльності адвоката* щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту, що його містить п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», також має присмак податкової категорії «незалежна професійна діяльність», маємо, начебто, ніщо інше, як визначення ключових категорій адвокатології кризь

призму податкового законодавства. Звичайно, такий стан правового регулювання не може не спричинити занепокоєння.

Як вбачається з аналізу правової й економічної літератури, поняття «самозайнята особа» безпосередньо обумовлюється поняттям самозайнятості.

Відповідно до міжнародної класифікації «самозайнятості» означає роботу на власному підприємстві, коли винагорода безпосередньо залежить від доходу, отриманого від виробництва продукції та послуг [4, с. 28]. Самозайнятості є однією з форм трудової зайнятості, що передбачає самостійну організацію власної трудової діяльності, самостійне розпорядження вигодами від цієї діяльності та несення всіх пов'язаних із нею ризиків [5], самозайнятості розглядається як специфічна форма економічної діяльності, за якої громадянин сам знаходить для себе джерело доходу, що буде забезпечувати йому належне існування в результаті його економічної діяльності [6, с. 11–13]. Отже, до категорії самостійно зайнятих осіб належать ті, що працюють не за наймом, а є роботодавцями (власниками, що працюють), зайняті індивідуальною (самостійною) трудовою діяльністю [7, с. 4]. Крім того, треба також враховувати, що законодавство про зайнятості містить також поняття «особи, які забезпечують себе роботою самостійно» (ч. 2 ст. 1 Закону України «Про зайнятості населення» [8], ст. 11 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [9]), тобто ті особи, які займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності, члени фермерського господарства, особистого селянського господарства, якщо вони не є найманими працівниками.

Отже, на наш погляд, положення Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», згідно з яким адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, є самозайнятою особою, в аспекті того, що ця норма врегулює відповідну організаційну форму адвокатської діяльності, треба розуміти саме так, що адвокат, який обрав індивідуальну адвокатську діяльність, самостійно організовує останню, самостійно забезпечує себе працею, не працює за наймом, а сам може бути роботодавцем, самостійно розпоряджається вигодами від цієї діяльності та несе всі ризики, пов'язані з нею.

Зазначимо, що проект закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 9055 від 6 вересня 2018 р., який перебуває на розгляді у Верховній Раді України, у врегулюванні особливостей індивідуальної адвокатської діяльності як організаційної форми не передбачає положення щодо того, що адвокат, який її здійснює, є самозайнятою особою, містячи натомість у ч. 1 ст. 12 положення про те, що адвокат може здійснювати адвокатську діяльність індивідуально [10]. На наш погляд, це варто розглядати як недолік законопроекту. Насамперед треба звернути увагу на те, що аналогічне положення вже містить ч. 3 ст. 4 законопроекту, згідно з якою адвокат може здійснювати адвокатську діяльність індивідуально,

в організаційно-правових формах адвокатського бюро або адвокатського об'єднання (організаційні форми адвокатської діяльності). Отже, норма ч. 1 ст. 12 законопроекту містить зайве дублювання. Крім того, здавалось би, що положення про те, що адвокат, який здійснює індивідуальну адвокатську діяльність, є самозайнятою особою, містить очевидні істини, норма такого змісту все ж необхідна, оскільки за її відсутності виникає вакуум у врегулюванні питання щодо того, а що є сутністю індивідуальної адвокатської діяльності.

Як цілком обґрунтовано зазначає Н.М. Бакаянова, у межах індивідуальної адвокатської діяльності адвокат визначає й організовує своє робоче місце, у разі потреби укладає договір оренди приміщення, повідомляє про найменування і місцезнаходження організаційної форми адвокатської діяльності, номери засобів зв'язку, адресу свого робочого місця, номери засобів зв'язку ради адвокатів регіону [11, с. 235].

У ч. 2 ст. 17 законопроекту «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено, що адресою робочого місця адвоката є місцезнаходження обраної адвокатом організаційної форми адвокатської діяльності або адреса фактичного місця здійснення адвокатської діяльності, якщо вона відмінна від місцезнаходження обраної адвокатом організаційної форми адвокатської діяльності. У разі наявності декількох адрес робочих місць адвоката до Єдиного реєстру адвокатів України вноситься лише одна адреса робочого місця адвоката.

З наведеного положення вбачається, що законодавство досить лояльно ставиться до врегулювання питання робочого місця адвоката. По-перше, закон фактично дозволяє адвокату мати своє робоче місце будь-де без прив'язки до обраної ним організаційної форми адвокатської діяльності; стосовно адвоката, який здійснює індивідуальну адвокатську діяльність, зазначене положення означає, що адресою робочого місця адвоката є задеклароване ним у повідомленні до Ради адвокатів регіону робоче місце. По-друге, варто зазначити, що закон залишає поза межами правового регулювання питання облаштування робочого місця адвоката, на відміну, наприклад, від робочого місця представника іншої незалежної професійної діяльності у сфері юриспруденції – приватного нотаріуса. Так, наприклад, відповідно до ч. 2 ст. 25 Закону «Про нотаріат», робоче місце (контора) приватного нотаріуса має відповідати таким умовам: 1) забезпечувати дотримання нотаріальної таємниці; 2) давати можливість кожному приватному нотаріусу, який здійснює нотаріальну діяльність, одночасно та незалежно від іншого приватного нотаріуса здійснювати нотаріальну діяльність; 3) бути захищеним від несанкціонованого проникнення; 4) бути забезпеченим сейфом для зберігання печаток, штампів, металевою шафою для зберігання архіву нотаріуса; 5) кількість кімнат у приміщенні, де розташоване робоче місце (контора) приватного нотаріуса, не може бути меншою, ніж кількість приватних нотаріусів, які здійснюють нотаріальну діяльність у його межах; 6) бути пристосованим для роботи технічного персоналу з докумен-

тами у відокремленій від нотаріуса кімнаті. Отже, з'являється цілком логічне запитання щодо обґрунтованості такого спрощеного підходу законодавця до визначення умов робочого місця адвоката.

І як би це дивно не звучало, але, на наш погляд, такий підхід не в усіх випадках виглядає обґрунтованим. Вимоги щодо робочого місця приватного нотаріуса зумовлюються специфікою його діяльності, яка здійснюється здебільшого в офісі. Натомість адвокат свій робочий час досить часто проводить поза межами робочого місця, наприклад, у суді, прокуратурі, органах слідства тощо. У зв'язку із цим аналогічна нотаріату вимога щодо забезпечення кожному адвокату одночасно та незалежно від іншого адвоката можливості здійснювати адвокатську діяльність виглядає неприйнятною з наведених вище та інших підстав. Виглядали б також недоцільними й аналогічні вимоги щодо відповідності кількості кімнат у приміщенні, де розташоване робоче місце (контора) адвоката, кількості адвокатів, пристосованості приміщення для роботи технічного персоналу з документами, оскільки адвокат може працювати і без технічного персоналу.

Доцільними здаються такі вимоги до робочого місця адвоката, як необхідність забезпечити дотримання адвокатської таємниці, бути захищеним від несанкціонованого проникнення чи бути забезпеченим сейфом для зберігання документів, печатки, ключів доступу до реєстрів тощо. Однак, звичайно, у сучасних умовах діяльності адвокатури, насамперед індивідуальної адвокатської діяльності, забезпечити на рівні законодавства дотримання адвокатами зазначених вимог до свого робочого місця не виглядає доцільним. Зазначене, на наш погляд, передбачало б покладення на адвокатів додаткового фінансового тягаря, запровадження певної процедури сертифікації робочого місця адвоката. Однак вважаємо, що із часом закріплення на рівні законодавства таких вимог до робочого місця адвоката лише сприяло б утвердженню гарантій незалежності адвокатури та збереження адвокатської таємниці. Сьогодні ж можна було б передбачити у законопроекті «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» окремі вимоги до робочого місця адвоката безвідносно до гарантій їх забезпечення (наприклад, у нормі орієнтовно такого змісту: «Робоче місце адвоката повинне бути обладнане з урахуванням вимог щодо забезпечення дотримання адвокатської таємниці та захищеності від несанкціонованого проникнення, бути забезпеченим місцем для зберігання документів, печаток, штампів»).

Досить важливий аспект організації індивідуальної адвокатської діяльності полягає в необхідності адвоката самостійно здійснювати податковий облік, нараховувати та сплачувати податки й єдиний соціальний внесок, самостійно складати та подавати податкову й іншу звітність. Варто обумовити, що в практичному виборі адвокатами організаційної форми адвокатської діяльності чи не найважливішим чинником, що впливає на результат такого вибору, є оподаткування доходів від здійснення адвокатської діяльності. І в цьому аспекті індивідуальна адвокатська

діяльність не виглядає більш привабливою порівняно з адвокатським бюро й адвокатським об'єднанням.

Сьогодні Податковий кодекс України передбачає оподаткування доходів адвокатів, які здійснюють індивідуальну адвокатську діяльність, на рівні загальних ставок оподаткування доходів фізичних осіб – 15% (17%) від отриманих адвокатом доходів. Такі ставки, на наш погляд, виглядають справедливими в аспекті оподаткування доходів громадян, адже за такими ставками сплачують податок зі своїх доходів більшість фізичних осіб в Україні. Однак за порівняння систем та ставок оподаткування доходів від адвокатської діяльності загалом, у різних її організаційних формах, становище з оподаткуванням індивідуальної адвокатської діяльності вже не виглядає таким справедливим.

Суттєвим недоліком оподаткування індивідуальної адвокатської діяльності виглядає неможливість адвоката перебувати на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності. Це, за слушним твердженням Н.М. Бакаянкової, суттєво ускладнює роботу адвоката, який працює самостійно [11, с. 236]. Справді, спрощена система дозволяла б адвокату менше уваги приділяти організаційним аспектам, пов'язаним з оподаткуванням, та зосередитися на безпосередньому виконанні адвокатської функції, наданні правової допомоги. Адвокати ж вимушені значну увагу приділяти питанню звітування та ведення податкового обліку. Усе це зменшує привабливість індивідуальної адвокатської діяльності як організаційної форми настільки, що є головним чинником у виборі інших форм здійснення адвокатської діяльності – через юридичні особи. Як зазначив М.В. Нуралін, нині адвокати, щоби обрати спрощену систему оподаткування, змушені створювати бюро чи об'єднання без особливої на те потреби [12].

У науковій літературі та практиці неодноразово висловлювалися думки щодо необхідності надати адвокатам, які здійснюють індивідуальну адвокатську діяльність, можливість працювати на спрощеній системі [3, с. 332; 13, с. 277]. Цій проблематиці присвятив своє рішення і з'їзд адвокатів, який ініціював зміни до Податкового кодексу України щодо можливості адвокатів обирати спрощену систему оподаткування [14].

На наш погляд, будь-яких перешкод для надання адвокатам можливості використовувати спрощену систему оподаткування та звітності немає. Вона використовується фізичними особами-підприємцями, окремими юридичними особами, навіть адвокатськими бюро й адвокатськими об'єднаннями як організаційними формами адвокатської діяльності. Адвокати погодилися б навіть на помірне збільшення ставки податку за можливості користуватися спрощеною системою обліку та звітності, адже саме система обліку витрат і звітності на загальній системі оподаткування викликає чи не найбільшу кількість нарікань адвокатів. Цілком доцільним було б зрівняння прав адвокатів у сфері податкового обліку та сплати податків [11, с. 237] як тих, що здійснюють індивідуальну адвокатську

діяльність, так і тих, які здійснюють її через адвокатські бюро й об'єднання.

Л.В. Шульга пропонує особливості оподаткування адвокатів, встановлення пільгового режиму оподаткування адвокатської діяльності відобразити безпосередньо в тексті Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» з одночасним унесенням відповідних змін і доповнень до Податкового кодексу України [15, с. 77]. На нашу думку, така ідея є недоцільною, оскільки суперечить основоположним ідеям податкового законодавства.

Філософія створення Податкового кодексу України якраз і полягала в тому, щоби кодифікувати в ньому все законодавство про податки й умови їх сплати. Відображення частини податкових норм у Законі «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» навряд чи поліпшить сферу оподаткування адвокатської діяльності, навпаки, є загроза того, що будуть породжені колізії в правовому регулюванні між нормами Закону та Податкового кодексу. Більш доцільним виглядає належне врегулювання зазначених відносин саме в Податковому кодексі (далі – ПК) України.

Адвокат, що здійснює індивідуальну адвокатську діяльність, може використовувати найману працю інших осіб. Зазначене є ще одним аспектом особливостей такої організаційної форми адвокатської діяльності.

Під час аналізу відповідного питання А.Б. Романюк правильно звертає увагу на те, що Закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не регламентує права адвоката на укладення трудових договорів із працівниками, за винятком помічника адвоката (ст. 16 Закону), що зовсім не означає неможливості використання адвокатами найманої праці інших працівників. Адвокат може наймати на роботу бухгалтера, секретаря, оператора комп'ютерного набору, технічного працівника тощо [3, с. 335]. Звичайно, усе це повинно здійснюватися з урахуванням тих обмежень, що визначені податковим законодавством. Відповідно до абз. 2 пп. 14.1.226 п. 14.1 ст. 14 ПК, адвокат як особа, яка здійснює незалежну професійну діяльність, вправі використовувати найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб. На наш погляд, за таких умов виникає цілком логічне питання щодо прийнятності такого законодавчо встановленого обмеження щодо адвокатів, які здійснюють індивідуальну адвокатську діяльність.

У діяльності адвоката може з'явитися необхідність у застосуванні праці як перелічених вище працівників (бухгалтер, секретар, оператор комп'ютерного набору, технічний працівник), так і додаткових (наприклад, водій). Отже, вклястися в ті обмеження, що їх передбачає ПК стосовно кількості найманих працівників, адвокат, ймовірно, не зможе. Праця всіх цих найманих працівників може бути необхідною для забезпечення індивідуальної адвокатської діяльності. За потреби у більше ніж 4 працівниках адвокату запропоновано використовувати інші форми отримання необхідних йому послуг, наприклад, шляхом укладення договорів

цивільно-правового характеру, а якщо адвокат зацікавлений у великому штаті працівників, йому доцільно замислитися над обранням інших організаційних форм діяльності – адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання [3, с. 337]. Повністю погодитися з такою думкою, на наш погляд, не можна.

Так, якщо твердження про доцільність обрання адвокатом у цих випадках інших організаційних форм адвокатської діяльності є прийнятним та відповідає вимогам законодавства, то пропозиція щодо укладення в таких випадках договорів цивільно-правового характеру виглядає фактично як пропозиція щодо обходу закону. Безперечно, з погляду дотримання інтересів адвоката така пропозиція буде слушною. Але вважаємо, що вона є неприйнятною для працівників. Умови праці за цивільно-правовим та трудовим договорами суттєво різняться між собою, причому останній надає працівникові додаткові гарантії. Якщо за змістом домовленості адвоката й особи вона буде підпадати під дію положень трудового законодавства, кваліфікація цього договору як цивільно-правового буде порушенням законодавства та порушенням прав працівника. Отже, адвокат як роботодавець може понести відповідальність за порушення законодавства під час виконання таких договорів (несплата єдиного соціального внеску, ненадання працівникові відпусток тощо) незалежно від того, що сторони назвуть цей договір із використанням цивільно-правової термінології (наприклад, договір підряду). У зв'язку із цим вважаємо, що положення ПК стосовно можливості адвокатів, які здійснюють незалежну професійну діяльність, використовувати найману працю не більше 4 працівників, повинне бути переглянуте, адже обґрунтованих підстав для встановлення такого роду обмежень не вбачається.

Новелою є положення проекту закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 9055 від 6 вересня 2018 р. про те, що адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, може за згодою клієнта залучати до виконання договору про надання правничої допомоги інших адвокатів, адвокатські бюро або адвокатські об'єднання на договірних засадах, зберігаючи відповідальність перед клієнтом за належне надання правничої допомоги [10].

Можливість залучення адвокатом, який здійснює індивідуальну адвокатську діяльність, на договірних засадах до виконання укладених ним договорів про надання правової допомоги інших адвокатів, зазначала Н.М. Бакаянова. На її думку, виходячи із загальних засад законодавства про адвокатуру, адвокат може здійснювати таке залучення, оскільки це прямо не заборонено законодавством. Воно можливе, якщо не суперечить договору про надання правової допомоги. Якщо цим договором передбачено надання правової допомоги виключно самим адвокатом, який його уклав, адвокат повинен надати правову допомогу особисто [11, с. 236]. Зазначена у законопроекті норма є відображенням висловлених у науці думок. Вважаємо, що вона повинна бути

включена до закону, оскільки за таких умов будуть усунуті наявні сумніви щодо можливості залучення адвокатом, що здійснює індивідуальну адвокатську діяльність, інших адвокатів на договірних засадах до виконання доручення клієнта.

Висновки. Відсутність у законопроекті «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 9055 від 6 вересня 2018 р. положення про те, що адвокат, який

здійснює індивідуальну адвокатську діяльність, є самозайнятою особою, є недоліком правового акта. Виглядали б доцільними такі вимоги до робочого місця адвоката, як необхідність забезпечити дотримання адвокатської таємниці, бути захищеним від несанкціонованого проникнення чи бути забезпеченим сейфом для зберігання документів, печатки, ключів доступу до реєстрів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. До кінця року кількість адвокатів в Україні сягне 50 тисяч. *Український адвокат*. 2018. № 9 (145). С. 15.
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Романюк А.Б. Окремі питання здійснення індивідуальної адвокатської діяльності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2014. Вип. 3 (6). С. 328–332.
4. Соболь С.Н. Зміст, принципи та види підприємницької діяльності в умовах трансформації форм господарювання вітчизняних підприємств. *Регіональна економіка*. 2008. № 3 (29). С. 27–32.
5. Самозайнята особа. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/самозайнята_особа.
6. Барсученко А.С. Самозайнятість на ринку праці: фріланс. *Управління розвитком*. 2013. № 16 (156). С. 11–13.
7. Купалова Г.І. Соціально-економічний аналіз самозайнятості сільського населення: методологічні та практичні аспекти. *Зайнятість та ринок праці*. Вип. 17. К.: НЦ ЗРП, 2002. С. 3–13.
8. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
9. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 8 липня 2010 р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
10. Проект закону про адвокатуру та адвокатську діяльність № 9055 від 6 вересня 2018 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64557.
11. Бакаянова Н.М. Основи адвокатури України: функціональні та організаційні аспекти: моногр. Одеса: Юрид. літ., 2017. 357 с.
12. Податкове вдосконалення: адвокатам впорядкують оподаткування як самозайнятих осіб. Рада адвокатів Київської області. URL: <http://radako.com.ua/news/podatkove-vdoskonalennya-advokatam-vporядkuuyut-opodatkuvannya-yak-samozaynyatih-osib>.
13. Посилення ролі адвокатури – основний лейтмотив діяльності робочої групи з підготовки змін до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність». *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 276–280.
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо здійснення адвокатської діяльності): проект закону України, схвалений 26–27 квітня 2014 р. Позачерговим з'їздом адвокатів України // Національна асоціація адвокатів України: офіційний сайт. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshi-dokumenty/proekt-zakonu-pro-advokaturu.pdf>.
15. Шульга Л.В. Сучасний стан нормативно-правового регулювання діяльності адвокатів в Україні: проблеми та перспективи. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2012. Вип. 11. С. 73–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuk_2012_11_12.